

บทที่ 2

ทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องความต้องการการนิเทศของครูธุรกิจในโรงเรียนมัธยมศึกษา
เขตการศึกษา 1 ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับ ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา
    - 1.1 ความเป็นมาของการนิเทศการศึกษา
    - 1.2 ความหมายในการนิเทศการศึกษา
    - 1.3 ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา
    - 1.4 ศึกษานิเทศก์กับการนิเทศการศึกษา
  2. ความต้องการการนิเทศการศึกษา
    - 2.1 ความหมายของความต้องการ
    - 2.2 การประเมินความต้องการและวิธีการศึกษาความต้องการ
  3. ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่จำเป็นของครูธุรกิจ
    - 3.1 ด้านหลักสูตร
    - 3.2 ด้านเนื้อหาวิชา
    - 3.3 ด้านเทคนิคและวิธีสอน
    - 3.4 ด้านสื่อการเรียนการสอน
    - 3.5 ด้านการวัดผลและประเมินผล
1. การศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา
- 1.1 ความเป็นมาของการนิเทศการศึกษา

การจัดการศึกษาในยุคแรก ๆ นั้น การนิเทศการศึกษาและการบริหารการศึกษา

ยังไม่ได้แยกออกจากกันอย่างเด่นชัดทั้งบุคลากร วิธีการ และระเบียบวิธีเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา จึงปฏิบัติงานทั้งสองด้านควบคู่ไปพร้อม ๆ กัน การนิเทศการศึกษาเริ่มขึ้นอย่างจริงจังครั้งแรกเพื่อต้องการปรับปรุงคุณภาพของการมัธยมศึกษา โดยกรมวิสามัญศึกษา ได้จัดให้มีการอบรมศึกษานิเทศก์ เมื่อ พ.ศ.2495 ขึ้น มีการแต่งตั้งศึกษานิเทศก์เป็นทางการ และประกาศตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ประจำกรมสามัญศึกษา ในปี พ.ศ.2497 การนิเทศการศึกษาในระยะนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นคว้า อบรม และแนะนำการทำอุปกรณ์การสอน สาธิตการสอน ต่อมาในปี พ.ศ.2498 มีการก่อตั้งกรมฝึกหัดครู โรงเรียนฝึกหัดครูที่เคยสังกัดในกรมสามัญศึกษาก็โอนไปขึ้นกับกรมการฝึกหัดครู ศึกษานิเทศก์ที่เคยช่วยเหลือโรงเรียนฝึกหัดครูก็ถูกโอนไปสังกัดกรมฝึกหัดครูด้วย ในเวลาเดียวกัน กรมอาชีวศึกษา กรมพลศึกษาก็ได้ตั้งศึกษานิเทศก์ประจำกรมขึ้น และปัจจุบันงานนิเทศการศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมกันเป็นปีกแผ่น ขยายงานออกไปอย่างทั่วถึงทั้ง 12 เขตการศึกษา และครบทั้ง 73 จังหวัด (ชารี มณีศรี, 2521)

1.2 ความหมายของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของผู้นิเทศการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายปรับปรุงการเรียนการสอนแก่นักเรียนให้ดีขึ้น ตามแนวคิดนี้ได้มีผู้ให้ความหมายการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

รองรัตน์ อิศรภักดี (2505) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือ การบริการเพื่อนำทางในการปรับปรุงสภาพการเรียนเป็นกระบวนการ ซึ่งจะต้องกระทำด้วยความร่วมมือเพื่อแสวงหา โดยนำวัตถุและบุคคลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาให้สัมฤทธิ์ผลมากที่สุดแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในโครงการของการศึกษา

ไวลส์ และโลเวลล์ (Wiles and Lovell, 1983) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือระบบพฤติกรรมขององค์การซึ่งเป็นการทำงานที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการสอนของครูในระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนแก่นักเรียนให้ดีขึ้น

กล่าวโดยสรุปตามแนวคิดนี้ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า หมายถึงกระบวนการทำงานร่วมกันกับครูและบุคลากรทางการศึกษา ในด้านการแสวงหา

โดยนำปัจจัยและบุคลากรที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อพฤติกรรม การสอนของครู เพื่อให้ให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงสุด

1.3 ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาจำเป็นจะต้องจัดให้มีขึ้นเนื่องจากเหตุผลหลายประการ เมื่อวิเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษาสรุปได้ว่า ความจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศการศึกษา เนื่องมาจากเหตุผลหลายประการคือ

1. ความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมครูให้มีความรู้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการศึกษาตลอดเวลา (วิจิตร วรตบางกูร และคณะ, 2524)

2. ความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาต่าง ๆ ทั้งของส่วนบุคคล และส่วนของสังคม เช่นปัญหาความล่าช้าในการพัฒนาประเทศ ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ ความเสื่อมทรามของสังคมและแม้กระทั่งปัญหาในการจัดการศึกษาของเราเอง (อาคม จันทสุนทร, 2525) ในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้น จำเป็นจะต้องมีผู้อำนวยการงานเป็นการเฉพาะ และศึกษานิเทศก์เป็นผู้ได้รับการคัดเลือกเพื่อการนี้ (วิจิตร วรตบางกูร และคณะ, 2524)

3. ความจำเป็นในการรักษามาตรฐานทางการศึกษา การศึกษาของประเทศไม่อาจรักษามาตรฐานไว้ได้ ถ้าขาดบุคคลที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลและระบบการเรียน การสอนในโรงเรียน (วิจิตร วรตบางกูร และคณะ, 2524) การรักษามาตรฐานของการศึกษาที่จะกล่าวถึงนี้ ถ้ามองในแง่ของการจัดการศึกษาในทัศนะกว้าง และเป็นมาตรฐานในระดับชาติ การจัดการนิเทศการศึกษาตามความจำเป็นในลักษณะนี้ส่วนใหญ่กระทำโดยผู้นิเทศ จากภายนอก ซึ่งได้แก่ ศึกษานิเทศก์ (วินัย เกษมเศรษฐ, 2521 และมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมราชา, 2524) เพื่อควบคุมและรักษามาตรฐานการศึกษาของประเทศ

4. ความจำเป็นในการพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องสำหรับผู้ประกอบอาชีพครู เพื่อให้วิชาชีพมีความเจริญก้าวหน้า และเจริญงอกงามยิ่งขึ้น ครูจำเป็นต้องมีการศึกษาค้นคว้า และฝึกฝนทักษะในการประกอบอาชีพของตนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการนิเทศการศึกษาเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยเหลือครูได้ (ธีรบรรณ นิช่างทอง, 2529)

กล่าวโดยสรุป การนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาการศึกษา เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาทุกขณะ เพื่อรักษามาตรฐานการศึกษาของประเทศไว้โดยมีศึกษานิเทศก์เป็นผู้ดำเนินการจัดการนิเทศ

1.4 ศึกษานิเทศก์กับการนิเทศการศึกษา

เป็นที่ยอมรับกันในวงการศึกษาว่า การนิเทศศึกษานั้นเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถจะช่วยปรับปรุงคุณภาพด้านการศึกษาให้สูงขึ้น ความจำเป็นของการนิเทศเพื่อให้บริการแก่ครูจำนวนมากที่มีความรู้ความสามารถต่างกัน โดยช่วยเหลือครูในด้านการเตรียมการสอนให้เกิดการพัฒนาทางด้านการศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และเพื่อรักษามาตรฐานทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการนิเทศการศึกษาก็คือศึกษานิเทศก์

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ได้กำหนดรายละเอียดภาระหน้าที่และลักษณะงานของศึกษานิเทศก์ ภาควิชาธุรกิจศึกษาพอสรุปสาระย่อได้ดังนี้ (คำสั่งหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ที่ 82/2531)

ทำหน้าที่นิเทศการเรียนการสอนตามหลักสูตร ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายคือ

1. แนะนำ ปรีกษา ช่วยเหลือ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน
2. จัดประชุม อบรม สัมมนา ดำเนินการจัดประชุมอบรมสัมมนาบุคลากรทั้งก่อนและประจำการให้มีความชำนาญ
3. สร้างและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนโดยจัดทำและพัฒนาสื่อการสอนให้สามารถใช้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูงขึ้น สนองจุดประสงค์การเรียนรู้และหลักสูตร
4. ศึกษา ทดลอง วิเคราะห์ วิจัยเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ
5. งานพัฒนาหลักสูตร
6. ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรและองค์กรในโรงเรียนโดยส่งเสริมและ

ช่วยสร้างขวัญ กำลังใจในการทำงานและพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา ยกย่องผลงานดีเด่น
ของสถานศึกษาและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา

7. งานอื่น ๆ ที่กรมมอบหมาย

ตามหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ดังกล่าวข้างต้น วิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาพาณิชยกรรม
เป็นวิชาที่ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่นิเทศ ติดตามผลการเรียนการสอนและพัฒนาการเรียนการสอน
ให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นวิชาที่มีความสำคัญใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบธุรกิจหรือ
การดำรงชีวิตประจำวัน ถึงแม้ว่าเป็นวิชาที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นมากเพียงใดก็ตาม
พบว่าอัตราของครูต่อนักเรียนที่เรียนวิชาพาณิชยกรรมเป็น 1 : 53.4 (แบบสำรวจครูธุรกิจ
ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ปีการศึกษา 2531) ซึ่งเมื่อ
เปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กรมสามัญศึกษากำหนดให้คือ ครูต่อนักเรียน 1 : 30 ในภาคปฏิบัติ
และ 1 : 45 ในภาคทฤษฎี (ตามคู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
ประเภทวิชาพาณิชยกรรม) ประกอบกับครูธุรกิจต้องรับผิดชอบในวิชาหลากหลาย อาทิเช่น
บัญชี พิมพ์ดีด ธุรกิจทั่วไป เศรษฐศาสตร์ผู้บริโภค การขาย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็น
องค์ประกอบที่ส่งผลให้ครูธุรกิจต้องรับผิดชอบในรายวิชาต่าง ๆ และต้องรับผิดชอบชั่วโมงสอน
เป็นจำนวนมาก

2. ความต้องการการนิเทศการศึกษา

2.1 ความหมายของความต้องการ (Need) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

คอฟแมน (Kaufman and English, 1979) ได้ให้ความหมายของ
ความต้องการ (Need) ว่า หมายถึง ช่องว่าง (Gap) ระหว่างผลผลิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
กับผลผลิตที่เราต้องการ โดยนำช่องว่างที่ได้รับมาจัดลำดับความสำคัญ แล้วเลือกเอาสิ่งที่
สำคัญที่สุดเป็นความต้องการที่จะต้องกระทำก่อน

แมกนีส (McNeil, 1977) ได้ให้ความหมายของความต้องการ (Need)
ว่าหมายถึง สภาพการณ์ที่มีความไม่สอดคล้องกันระหว่างพฤติกรรมหรือเจตคติของผู้เรียนใน
สถานะที่ยอมรับกับสถานะที่ได้จากการสังเกต

สุพัฒน์ มณีไพบูลย์ (1985) ได้สรุปความต้องการเป็น 2 อย่าง คือ

1. ความต้องการที่มีจุดมุ่งหมายในการวัดที่แน่นอน (Objective Need) หมายถึง ความขาดแคลนหรือช่องว่างระหว่างมาตรฐานที่ปรารถนาหรือสิ่งที่ควรจะเป็นกับมาตรฐานที่เป็นจริง
2. ความต้องการที่แท้จริง (Felt Need) หมายถึงความต้องการที่เกิดจากการแสดงออกมาโดยกลุ่มบุคคลนั้น ซึ่งอาจจะเป็นแต่ละบุคคล ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนการอภิปรายของกลุ่ม

จึงสรุปได้ว่า ความต้องการคือ สภาพการณ์ที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างสิ่งที่ครุมีอยู่ในด้านความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติในการเรียนการสอน กับสิ่งที่เป็จุดประสงค์ที่ตั้งไว้

2.2 การประเมินความต้องการและวิธีการศึกษาความต้องการ

ในเรื่องการประเมินความต้องการนี้ คอฟแมน (Kaufman and English อ้างถึงใน Peter F. Oliva, 1982) ได้ให้ความหมายของการประเมินความต้องการสรุปได้ดังนี้

ประการที่ 1 การประเมินความต้องการ เป็น กระบวนการหาความต้องการท้ายสุด (หรือผลผลิต : out put, product, result)

ประการที่ 2 การประเมินความต้องการ เป็น กระบวนการทดลอง สังเกต ที่ต้องการหาผลผลิตของการศึกษา โดยมีเกณฑ์ชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาและเปรียบเทียบทางด้านหลักสูตร

ประการที่ 3 การประเมินความต้องการ เป็น กระบวนการหาความเชื่อมั่นของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ข้อทดสอบมาตรฐานและ/หรือข้อทดสอบอิง เกณฑ์ว่ามีความเหมาะสม

ประการที่ 4 การประเมินหาความต้องการ เป็น เครื่องมือที่ชี้ให้เห็นถึงความต้องการระหว่างผลที่ได้กับผลที่ต้องการ โดยเรียงลำดับความต้องการสูงสุดและเลือกนำมาปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสูตรและกระบวนการจัดการ

ขั้นตอนของการหาความต้องการ คอฟแมน (Kaufman and English อ้างถึงใน Peter F. Oliva, 1982) ได้เสนอการวางแผนอย่างละเอียดในการหาความต้องการ ประกอบด้วยขั้นตอนทั่ว ๆ ไป 14 ขั้นตอน ดังนี้

1. วางแผนเพื่อที่จะทำแผน : กำหนดวิธีการและจุดประสงค์ - การเตรียมการ ซึ่งรวมไปถึงกำหนดเวลา แหล่งวิทยาการ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง
2. ที่มาของจุดหมาย : ขอร้องผู้เชี่ยวชาญ (ผู้ที่มีความรู้) ในการกำหนดผลผลิตทางการศึกษาว่าเป็นที่พอใจหรือไม่
3. ความสมบูรณ์ของจุดหมาย : หาความเชื่อมั่นโดยถามนักการศึกษา และที่ไม่ใช่ นักการศึกษาว่าจุดหมายเหมาะสมหรือไม่
4. การจัดลำดับความสำคัญของจุดหมาย : สุ่มประชากรที่มีนักเรียน, นักศึกษา, ผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ให้ช่วยเรียงลำดับจัดตำแหน่งของจุดหมาย
5. ตีความจุดหมาย : ข้อความของจุดหมายต้องเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่วัดได้
6. ความสมบูรณ์เชื่อมั่นของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม : การแปลจุดมุ่งหมายเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมต้องถูกต้องและเฉพาะเจาะจง
7. จัดลำดับของจุดหมายอีกครั้งหนึ่ง : พิจารณาจุดหมายจากผลการสุ่มอีกครั้งหนึ่ง ในขั้นที่ 3 ส่วนขั้นที่ 3 จะทำอีกครั้งก็ได้ถ้าต้องการ
8. กำหนดข้อมูลนำเข้าในจุดหมาย : กำหนดจุดประสงค์ในอนาคต ใช้เทคนิคเดลฟาย (The Delphi Technique) โดยการทำนายทิศทาง (การศึกษา) ในอนาคต เพื่อนำไปใช้แยกแยะทำให้จุดหมายทางการศึกษาที่ได้มาจากจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
9. จัดจุดหมายอีกครั้ง : โดยใช้งานวิจัยและการศึกษา วิธีการทำนายได้ เช่น เทคนิคเดลฟาย (The Delphi Technique)
10. เลือกเครื่องมือทดสอบ หรือเทคนิควัดผลเพื่อใช้ในการประเมิน : เครื่องมือที่ใช้ต้องระบุแน่ชัดถึงระดับความสามารถนักเรียน บอกได้ว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

อยู่ในระดับที่ต้องการหรือไม่

11. เปรียบเทียบข้อมูล : นำข้อมูลที่รวบรวมมาเข้าตาราง แผนภูมิ กราฟ ฯลฯ คอฟแมน (Kaufman and English) ซึ่งให้เห็นว่า การประเมินความต้องการ เป็นกระบวนการเสนอให้เห็นช่องว่างที่ชัดเจน หรือความแตกต่างระหว่างเกณฑ์ 2 ชุด ข้อมูลสภาพ และผลที่ต้องการในอนาคต และข้อมูลที่เป็นอยู่ ในการเสนอข้อมูลนั้น ข้อมูลที่มีรายละเอียดมากที่สุดจะถูกแบ่งจัดกลุ่มเพื่อพิจารณาตัดสินในขั้นสุดท้าย

12. เขียนข้อความของความต้องการ

13. จัดลำดับข้อความสำคัญของจุดหมาย : โดยใช้ระดับความแตกต่าง ระหว่างผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่ต้องการกับที่เป็นจริง

14. เขียนข้อความที่เป็นความต้องการ : ซึ่งเป็นขั้นสิ้นสุดของการประเมิน ความต้องการ

การหาความต้องการนั้น มีวิธีการที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับความต้องการได้โดย สามารถศึกษาได้จากสภาพการณ์ที่ไม่สอดคล้องอันเป็นสิ่งนำมาซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นที่จะต้องหาทาง แก้ไข เพื่อต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยวิธีการประเมินความต้องการ (Need Assessment) โดยที่ คอฟแมน (Kaufman and English, 1879) ได้ให้ทัศนะ ของการประเมินความต้องการว่า เป็นกระบวนการประเมินช่องว่างระหว่างผลผลิตที่เป็นอยู่ใน สภาพปัจจุบันกับผลผลิตที่เราต้องการ แล้วจัดช่องว่างตามลำดับความสำคัญ เลือกเอาสิ่งที่มี ความสำคัญไปปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการเหล่านั้น

สำหรับการหาความต้องการที่ผู้วิจัยนำมาเป็นหลักการเพื่อศึกษาถึง ความต้องการ เกี่ยวกับการนิเทศของครูธุรกิจนั้น ได้ศึกษาจากสภาพการณ์ของความไม่สอดคล้องหรือสภาพการณ์ ที่อยู่ระหว่างสิ่งที่ปฏิบัติหรือเข้าใจกันอยู่ในสภาพปัจจุบันกับสิ่งที่ เป็นจุดประสงค์ที่ควรจะต้อง เป็น หลักการที่ได้ตั้งไว้ ถ้าสิ่งใดที่ครูธุรกิจขาดความรู้ความเข้าใจ แสดงว่าสิ่งนั้นเป็นความต้องการ (Need) ของครูธุรกิจ ที่ต้องการจะได้รับความรู้ความเข้าใจของสิ่งนั้นอย่างแท้จริง นั่นคือ งานของศึกษานิเทศก์ซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการนิเทศ จะได้ทำหน้าที่ได้ตรงกับความต้องการของผู้ รับการนิเทศ (ครูธุรกิจ) อย่างแท้จริง

3. ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่จำเป็นของครูธุรกิจ

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชาพาณิชยกรรมโดยตรงนั้น ยังไม่มีผู้ทำการวิจัยไว้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาจาก ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่ใกล้เคียงกันเพื่อใช้เป็นแนวทางในการอ้างอิงบางส่วน และจากการศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ได้นำมาสรุปเป็นขอบเขตการศึกษาความต้องการ (Need) โดยนำพิจารณาควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพาณิชยกรรมที่ควรจะเป็นหรือที่ต้องการ ในการจัดการศึกษา วิชาพาณิชยกรรมให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ครูธุรกิจผู้ทำหน้าที่สอนในสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยตรงอันประกอบด้วย ด้านต่าง ๆ 5 ด้าน ดังนี้

- 3.1 ด้านหลักสูตร
- 3.2 ด้านเนื้อหาวิชา
- 3.3 ด้านเทคนิคและวิธีสอน
- 3.4 ด้านสื่อการเรียนการสอน
- 3.5 ด้านการวัดผลและประเมินผล

3.1 ด้านหลักสูตร

หลักสูตร หมายถึง โครงการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ (สมิตร์ คุณานุกร, 2523) และสวัสดิ์ จงกล (2521) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึงข้อกำหนดที่ว่าด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษา แนวทางดำเนินงาน เนื้อหาสาระ ซึ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา ส่วน ทาบ (Taba, 1962) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง แนวทางในการเตรียมผลเมืองที่จะให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นสมาชิกที่สร้างสรรค์ผลิตให้แก่วัฒนธรรมนั้น

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึง โครงการที่ประมวล จุดหมายของการศึกษา ความรู้ กิจกรรม และประสบการณ์ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ที่จัดไว้ให้นักเรียน เพื่อที่นักเรียนจะได้รับการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักสูตร

เป็นสิ่งที่จำเป็นในการจัดการศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่แปลความมุ่งหมายของการศึกษาออกมา เพื่อไปสู่การปฏิบัติได้

จะเห็นได้ว่าหลักสูตรมีความสำคัญเป็นหัวใจของการศึกษา เนื่องจากหลักสูตร เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศ ครูจะต้องศึกษาหลักสูตรทั้ง โดย ส่วนรวมและเฉพาะห้องเรียนหรือวิชา เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี และนักเรียน ได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตามความมุ่งหมายของการศึกษา

จากความสำคัญของหลักสูตรดังกล่าว กล่าวได้ว่า ครูมีความจำเป็นที่จะต้อง มีความรู้ความเข้าใจด้านหลักสูตร แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ครูมักไม่เข้าใจหลักสูตรและการนำ หลักสูตรไปใช้ โดยข้อจำกัดเกี่ยวกับเอกสารการใช้หลักสูตร หรือหนังสือแนวการใช้หลักสูตร มีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการในการใช้ของครู (วัฒนาพร วัฒนชัยศิลป์, 2529) และ จากผลการวิจัยของ สุนันทา ดุรงค์พันธุ์ (2527) และสิริลักษณ์ บุญวงษ์ (2529) พบว่า ครูมีความต้องการในการนิเทศด้านหลักสูตรอยู่ในระดับมาก

ดังนั้น การให้ความรู้ความเข้าใจหรือการนิเทศด้านหลักสูตรจึงมีความจำเป็น ต่อการจัดการเรียนการสอนของครูธุรกิจ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ได้ตั้งไว้

3.2 ด้านเนื้อหาวิชา

เนื้อหา (Content) หมายถึง เนื้อหาสาระ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ รวมถึงประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience) (อมรา เล็กเริงสินทร์, 2528) นอกจากนี้ รัชชชัย ชัยจิรฉายากุล (2527) ยังได้กล่าวว่า เนื้อหาสาระคือสิ่งที่ ครูผู้สอนเลือกสรรและกำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายให้เหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียนและเป็นตัว ช่วยให้ผู้สอนได้กำหนดวิธีและกิจกรรมการสอนได้เหมาะสม

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า เนื้อหาวิชาคือ ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้ง ทางตรงและทางอ้อมที่กำหนดไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้และพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และอาจกล่าวได้ว่า การเลือกเนื้อหาวิชาเป็นสิ่งสำคัญโดยต้องคำนึง ถึงความยากง่าย ความสอดคล้องกับความสนใจและประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะต้องใช้ในชีวิต ประจำวันให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรดังเช่นที่ ทาบา (Taba, 1962) ได้กล่าวถึง

เกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาวิชาว่าจะต้องเชื่อถือได้ และเป็นแก่นสารของความรู้ในวิชานั้น ๆ สอดคล้องกับวุฒิภาวะ ประสบการณ์ ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูธุรกิจควรจะมีความรู้ความเข้าใจในด้านเนื้อหาวิชาในกลุ่มวิชาพาณิชยกรรมเป็นอย่างดี นอกจากนี้ กาญจนา รัญญะโชโต และเสาวคนธ์ อรุณรัตน์ (2526) ได้เสนอข้อคิดเห็นจากการติดตามผลและแนะนำการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2524 โดยสรุปว่า นักเรียนเรียนไม่ดีและสอบตกเป็นจำนวนมาก เนื้อหาวิชามาก บางตอนนักเรียนจำเป็นต้องฝึกทักษะ แต่ครูสอนได้ไม่ครบเพราะครูจำเป็นต้องสอนให้ทันตามกำหนด ดังนั้นครูจึงควรทำความเข้าใจจุดประสงค์ของหลักสูตรอย่างถ่องแท้และรู้จักแยกแยะ เลือกเนื้อหา และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกันมากขึ้น และจากการวิจัยของ อุทัย ภิรมย์รัตน์ (2511) พบว่าครูมีปัญหาด้านค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพราะขาดแคลนแหล่งวิทยากรต่าง ๆ จึงทำให้ไม่แน่ใจในหลักวิชาและเนื้อหาที่จะสอน

จากปัญหาดังกล่าวมาแล้วสามารถสรุปได้ว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเนื้อหาที่จะนำไปสอน ซึ่งส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ครูจึงจำเป็นต้องได้รับการเพิ่มพูนความรู้หรือแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อให้มีความแม่นยำในเนื้อหา มีความรู้กว้างขวางทันสมัย จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหา และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

3.3 ด้านเทคนิคและวิธีสอน

วิธีการสอนเป็นการนำเอาจิตวิทยาและพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้มาประสานสัมพันธ์กับบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และความพอใจด้วย ในการดำเนินการสอนนั้น ครูจะต้องวินิจฉัยว่าจะดำเนินการอย่างไรกับสถานการณ์ต่าง ๆ จึงจะเหมาะสมในเรื่องนี้ รุ่งทิวา จักรกร (2527) กล่าวว่า วิธีสอนคือรูปแบบของการดำเนินการถ่ายทอดความรู้ ส่วนเทคนิคการสอนคือ ทักษะหรือรายละเอียดในการดำเนินการสอนด้วยวิธีการเฉพาะหรือเครื่องมือในการดำเนินการสอนตามแบบแผนของวิธีสอนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลดีในที่สุด

จึงอาจสรุปได้ว่า วิธีสอนและเทคนิคการสอน หมายถึง รูปแบบของการดำเนินการถ่ายทอดความรู้และจัดกิจกรรมเพื่อการสอนดำเนินไปตามจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีสอนนั้นมีหลายวิธีและหลายรูปแบบ แต่ละวิธีจะมีลักษณะหรือรูปแบบเฉพาะ ซึ่งมีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย ไม่มีแบบไหนดีและสมบูรณ์ที่สุด ดังนั้น การที่ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นอยู่กับ การเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม เทคนิคการสอนย่อมแตกต่างกันไปตามตัวแปร คือ ครู นักเรียน และสภาพแวดล้อม ฯลฯ ดังที่ สุไร พงษ์ทองเจริญ กล่าวว่า ครูควรพิจารณาหาเทคนิควิธีสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน และสภาพการเรียนการสอนโดยไม่จำกัดว่าจะต้องสอนวิธีใดวิธีหนึ่งเท่านั้น (สุไร พงษ์ทองเจริญ, 2526) ดังนั้นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับครูก็คือ เลือกวิธีการที่ดีจากการสอนแต่ละแบบมาใช้ให้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียน เหมาะกับสภาพการณ์ และลักษณะของบทเรียน (สุไร พงษ์ทองเจริญ, 2526)

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ครูมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้โดยใช้เทคนิคหรือกลวิธีที่เหมาะสม สามารถวิเคราะห์และเลือกวิธีให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ รู้จักคิดหาวิธีใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการเรียนการสอน มีเทคนิคในการอธิบายและยกตัวอย่างประกอบ ดังนั้น ครูจึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีสอนอย่างถ่องแท้ เพื่อให้การเรียนการสอนวิชาพหุวิทยาการ ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3.4 ด้านสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมาก เป็นตัวกลางที่จะทำให้ นักเรียนได้มีความเข้าใจในบทเรียนอย่างเต็มที่ นอกจากจะมีประโยชน์ในการสอนแล้ว ยังเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ยิ่งครูมีวิธีการสอนแปลก ๆ ใหม่ เท่าใด นักเรียนก็จะมีโอกาสเรียนรู้ได้มากขึ้น ความพร้อมของครูในการใช้สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการสอนจะเป็นการช่วยเพิ่มทักษะในการสอนได้มากยิ่งขึ้น

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า สื่อการสอนหมายถึง วัสดุอุปกรณ์และวิธีการเป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้หรือประสบการณ์ไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสื่อการเรียนหมายถึง อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และทัศนคติตามที่ต้องการได้แก่ หนังสือ แผนภูมิ รูปภาพ เทป สไลด์ เครื่องมือต่าง ๆ (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525)

ดังนั้น สื่อการเรียนการสอนจึงหมายถึง เครื่องช่วยในการเรียนการสอน ให้บรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการ ทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างน่าสนใจ และเกิดประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังรวมถึงกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ ที่นำมาประกอบการเรียนการสอน ด้วย (รุ่งทิวา จักรกร, 2527) ในการเลือกใช้สื่อการสอนชนิดใด อย่งไรนั้น ครูจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของเนื้อหาในบทเรียน ตัวนักเรียน กระบวนการที่สื่อสารระหว่างสื่อและนักเรียนด้วย

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าครูบางคนยังไม่มีโอกาสได้ใช้สื่อการเรียนการสอน และยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอน จึงไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ซึ่งเป็นสาเหตุและอุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ครูจึงต้องศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนมากขึ้น

3.5 การวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและการประเมินผล เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนการสอน ซึ่งเป็นส่วนที่ใช้พิจารณาตัดสินว่า ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการสอนตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด คำว่า การวัดผลและการประเมินผล มีความหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ

การวัดผล (Measurement) หมายถึง การกำหนดค่าเป็นตัวเลขให้กับสิ่งของ เหตุการณ์ หรือพฤติกรรมของมนุษย์ที่เป็นไปหรือปฏิบัติตามกฎ จึงมีลักษณะเป็นปรนัย และวิทยาศาสตร์ สังเกต และวัดได้

ส่วนการประเมินผล (Evaluation) หมายถึงการนำเอาผลที่ได้จากการทดสอบหรือการวัดมาสรุปตีค่าว่าคุณภาพเป็นอย่างไร อย่างมีหลักเกณฑ์ (รุ่งทิวา จักรกร, 2527)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การวัดผลและการประเมินผลหมายถึง การใช้วิธีการและเครื่องมือเพื่อวัดว่าการเรียนการสอนในเนื้อหานั้น ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือไม่มากนักเพียงใด เพื่อเป็นข้อมูลให้ครูได้ประเมินผลและปรับปรุงข้อบกพร่องในการเรียนการสอนต่อไป

การวัดผลและการประเมินเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังที่ ชวาล แพร์ตกุล (2509) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา การวัดและประเมินผลที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับหลักสูตรและวิธีสอนนั้น ช่วยให้การศึกษามีคุณภาพมากขึ้น

เมื่อการวัดผลและประเมินผล มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน ดังที่กล่าวมาแล้ว ครูธุรกิจจึงควรจะมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลอย่างเพียงพอ เพื่อจะทำให้การวัดผลและประเมินผลนักเรียนเป็นไปอย่างถูกต้องและยุติธรรม และเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น

จากทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่จำเป็นของครูธุรกิจในด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชา เทคนิคและวิธีสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผล สรุปได้ว่า ปัจจุบันครูธุรกิจประสบปัญหาในการสอนเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอ ซึ่งทำให้ครูต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือต้องการการนิเทศในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว เพื่อช่วยปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ดังนั้น ศึกษานิเทศก์ซึ่งทำหน้าที่โดยตรงในการนิเทศและให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของครู จำเป็นต้องศึกษาว่าครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละด้านเพียงใด ในจุดใด เพื่อจะได้จัดโครงการนิเทศได้ถูกต้องสนองความต้องการของครูอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนวิชาพาณิชยกรรมของครูธุรกิจให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรต่อไป.